

การบูรณาการการเรียนรู้การสอนนิเทศศาสตร์ ผ่านโครงการวิจัยชุมชน¹

An Integrated Learning of Communication Arts through Community Research

ธนภัทร เต็มรัตนกุล (Tanapat Temrattanakul)²

พัชลิน จินนุ่น (Patchalin Jeennoon)³

เชิดศักดิ์ เกื้อรักษ์ (Cherdsak Kuaraksa)⁴

นพดล สาลีโชน (Noppadol Saleepoch)⁵

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการการเรียนรู้การสอนนิเทศศาสตร์ผ่านโครงการวิจัยชุมชนโดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนิสิตผ่านรายวิชานิเทศศาสตร์เพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้ความรู้ผ่านการสื่อสารกับชุมชน ดำเนินการโดยใช้การศึกษาค้นคว้าผ่านวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพกับกลุ่มนิสิตและชุมชนในพื้นที่ของโครงการวิจัย ผลการศึกษพบว่า นิสิตได้เรียนรู้เนื้อหาวิชาอย่างมีลำดับขั้นตอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom ซึ่งจะช่วยให้ นิสิตได้
รับรองความรู้ทั้งในเชิงทฤษฎีรวมถึงทักษะด้านปฏิบัติที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการ
ปฏิบัติวิชาชีพด้านนิเทศศาสตร์ในอนาคต ทั้งนี้พบว่า นิสิตได้บูรณาการความรู้ใน

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยแบบกลุ่มวิชาการ กรณีศึกษาโครงการวิจัยภายใต้โครงการการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาคลองป่าพะยอม-คลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง” งบประมาณทุนรายได้ มหาวิทยาลัยทักษิณ ร่วมกับทุนสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

²อาจารย์ ดร., สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ และนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, อีเมล: tanapat_temrattanakul@hotmail.com

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ,

อีเมล: Patchalinj@hotmail.com

⁴อาจารย์ ดร., สาขาวิชาฟิสิกส์ คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ,

อีเมล: che.kuaraksa@gmail.com

⁵อาจารย์, สาขาวิชาสาขาวิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ,

อีเมล: Saleepoch@gmail.com

6 ด้าน ได้แก่ 1) ถิ่นภาษา 2) ประสิทธิภาพภาษา 3) กาลภาษา 4) เทศภาษา 5) อาการภาษา และ 6) วัตถุภาษา โดยเป็นการบูรณาการผ่านเนื้อหาความรู้เรื่องเทคนิคการสะท้อนภาษา เทคนิคการจับคู่ภาษา แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ชุมชน เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และการศึกษาบุคลิกของนักชุมชนสัมพันธ์ ในส่วนของแนวทางการประเมินผลเรื่องการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารกับชุมชนของนิสิต พบว่าสามารถวัดผลได้จากเกณฑ์ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปริมาณของข้อมูลที่รวบรวมได้ 2) ความครอบคลุมของประเด็นข้อมูล 3) ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และ 4) ความครอบคลุมของพื้นที่เก็บข้อมูล โดยการศึกษาครั้งนี้พบว่านิสิตแต่ละกลุ่มได้แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้เรื่องภาษาที่แตกต่างกัน โดยพบว่าปัญหาและอุปสรรคของการประยุกต์ใช้ความรู้เกิดขึ้นจากตัวแปรหลายด้านทั้งในส่วนของตัวนิสิตเอง เช่น ระดับความรู้ ทักษะการสื่อสาร ทศนคติต่อการสื่อสารกับชุมชน การปรับตัว และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า หรือตัวแปรที่เกี่ยวกับกิจกรรมการลงชุมชน เช่น ข้อจำกัดเรื่องช่วงเวลา ระยะเวลา และสถานที่สื่อสาร ซึ่งผลการประเมินในส่วนนี้สามารถนำมาศึกษาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแนวทางการบูรณาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การบูรณาการเรียนการสอน, ภาษาเพื่อการสื่อสาร, โครงการวิจัยชุมชน

Abstract

This Research article aimed to introduce how to make an Integrated Learning of Communication Arts through Community Research by employing a participatory learning from students. The field-research studied groups of students and communities within the area of the research projects. It is revealed that students have learnt the course's content in order according to Bloom's Taxonomy which helped students improvising theoretical knowledge of communications as well as practical skills that would be useful for them in their future career. It is found that the students have shown their integrated learning through the adaptation of the course's content on 6 areas of language

studies which include 1) Community language 2) Paralanguage 3) Time language 4) Space language 5) Body language and 6) Object language. All of these have been integrated on the study of Mirroring-languages technique, Matching-languages technique, Community's identity, Community relations, and Characteristics of community-relation practitioner. As for an evaluation of the students' language performances, it is found that 4 categories of evaluation can be used which include 1) the volume of data collected 2) the cover of topics interviewed 3) the time of communication spent and 4) the cover area of data collecting. The study found that each group of students has shown different levels of language performances as they had different obstacles and limitations on an adaptation of knowledge learnt from the course, and this finding could be used for an improvement of the study.

Keywords: Integrated learning, Languages for Communications,
Community-based research

บทนำ

การศึกษาวิชา “นิเทศศาสตร์” คือการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทาง หลักการ และ ทฤษฎีด้านการสื่อสาร รวมถึงการสร้างและพัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่อให้ผู้เรียน บรรลุวัตถุประสงค์ทางสื่อสารได้ ในกระบวนการเรียนรู้ผู้สอนจะต้องจัด “ระเบียบ การเรียนรู้” ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างการ เรียนรู้ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติซึ่งถือเป็นสมรรถภาพที่จำเป็นของผู้ประกอบอาชีพ ในสาขาวิชานี้ โดยเฉพาะความรู้และทักษะการสื่อสารกับ “ชุมชน” ซึ่งถือเป็น วัตถุประสงค์สำคัญอย่างหนึ่งของวิชานิเทศศาสตร์ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ นิสิตในการประกอบวิชาชีพด้านการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น ผู้สื่อข่าว นัก โฆษณา นักประชาสัมพันธ์ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ใน การนี้คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้สอนในรายวิชา 0105211 ภาษาเพื่องานนิเทศศาสตร์ ประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ซึ่งเป็นรายวิชาในกลุ่มวิชาพื้นฐานเฉพาะ

ด้านที่อยู่ในหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต หลักสูตรใหม่ ปีการศึกษา 2557 โดยหลักสูตรดังกล่าวนี้สังกัดอยู่ในสาขาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ และนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ทั้งนี้รายวิชาภาษาเพื่อนานนิเทศศาสตร์ถือเป็นรายวิชาที่ให้ความสำคัญการศึกษาทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติเนื่องจากได้กำหนดเลขรหัสเอาไว้ที่ 3 หน่วยกิต หรือ 3 (2-2-5) ซึ่งหมายถึงในช่วงเวลาหนึ่งสัปดาห์ของการศึกษาจะต้องจัดให้มีการเรียนการสอนในภาคทฤษฎีจำนวน 2 ชั่วโมง การฝึกทักษะในภาคปฏิบัติจำนวน 2 ชั่วโมง และการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวนิสิตเองจำนวน 2 ชั่วโมง โดยมีการกำหนดคำอธิบายรายวิชาเอาไว้ใน มคอ.2 ดังต่อไปนี้คือ “หลักการและจริยธรรมของการใช้ภาษาในงานนิเทศศาสตร์ การสร้างสรรค์ภาษาในงานนิเทศศาสตร์ ภาษากับเทคโนโลยีการสื่อสาร ฝึกทักษะการใช้ภาษาในงานนิเทศศาสตร์ การประเมินการใช้ภาษาในงานนิเทศศาสตร์” จากคำอธิบายของรายวิชาคณะผู้วิจัยได้จัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้นี้ให้มีความสอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชาในข้างต้น โดยได้จัดแบ่งเนื้อหาของบทเรียนการสอนออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยเป็นช่วงของการให้แนวคิดพื้นฐานในเรื่องของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่ครอบคลุมถึงความหมายและจริยธรรมของการใช้ภาษาเพื่อนานนิเทศศาสตร์ ช่วงที่ 2 ภาษาเพื่อนานนิเทศศาสตร์ โดยเป็นช่วงของการศึกษารายละเอียดของภาษาต่าง ๆ ที่มักถูกนำมาใช้ในงานนิเทศศาสตร์ ได้แก่ ภาษาเขียน ภาษาพูด ภาษาเสียง และภาษาภาพ และช่วงที่ 3 ของการเรียนรู้คือเรื่องภาษาเพื่อการสร้างชุมชนสัมพันธ์ โดยเป็นการบูรณาการเอาความรู้ที่ได้เรียนมาในช่วงแรกเพื่อนำไปใช้ในวัตถุประสงค์การสื่อสารที่มีลักษณะเฉพาะนั้นคือการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ทั้งนี้ทางคณะผู้วิจัยต้องการให้นิสิตได้เกิดความรู้และทักษะด้านการสื่อสารที่จำเป็นซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการประกอบวิชาชีพด้านการสื่อสารมวลชนในอนาคต

กล่าวได้ว่า “การสื่อสารชุมชน” ถือเป็นหนึ่งในบริบทของการสื่อสารที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ด้านภาษาไปใช้ในการสื่อสารให้บรรลุผลสำเร็จได้ ซึ่งในเรื่องนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดให้นิสิตลงพื้นที่สื่อสารกับชุมชนในโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยแบบกลุ่มวิชาการที่ดำเนินการในชุมชน กรณีศึกษาโครงการวิจัยภายใต้โครงการการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน :คลองป่าพะยอม-ท่าแนะ จังหวัดพัทลุง” ทั้งนี้ให้ผู้เรียน

ได้นำความรู้ทางทฤษฎีมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวางแผนการสื่อสารเพื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้กำหนดไว้จากพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย โดยความท้าทายของระเบียบการเรียนรู้คือการที่ผู้เรียนจะต้องวิเคราะห์รูปแบบการใช้ภาษาของชุมชนเพื่อที่จะนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการออกแบบภาษาของตนเองให้มีความสอดคล้องอันจะนำไปสู่การได้รับความเป็นมิตรและความไว้วางใจจากชุมชนและจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ได้กำหนดเอาไว้ โดยผลจากการดำเนินการอาจช่วยเป็นแนวทางในการจัดระเบียบการเรียนรู้ให้แก่การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาด้านนิเทศศาสตร์เอง รวมถึงรายวิชาอื่น ๆ ที่เน้นการบูรณาการความรู้ทางทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ทั้งนี้ แนวทางการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นิสิตได้บูรณาการความรู้ด้านการสื่อสารเพื่อแก้ไขปัญหาที่กำหนดให้ นั้น สอดคล้องกับ วิไล ตั้งจิตสมคิด (2539: 98) ที่กล่าวว่า แนวการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นหลักที่เชื่อว่านักเรียนรู้ได้โดยอาศัยประสบการณ์และการทำงานจริง ๆ ครูจึงมีหน้าที่จัดเตรียมประสบการณ์ที่ดีและเหมาะสมให้กับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อประเมินการประยุกต์ใช้ความรู้เรื่องการสื่อสารกับชุมชนของนิสิต
2. เพื่อศึกษาข้อจำกัดหรืออุปสรรคในการประยุกต์ใช้ความรู้เรื่องการสื่อสารกับชุมชนของนิสิต
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบูรณาการเรียนการสอนนิเทศศาสตร์จากโครงการวิจัยชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

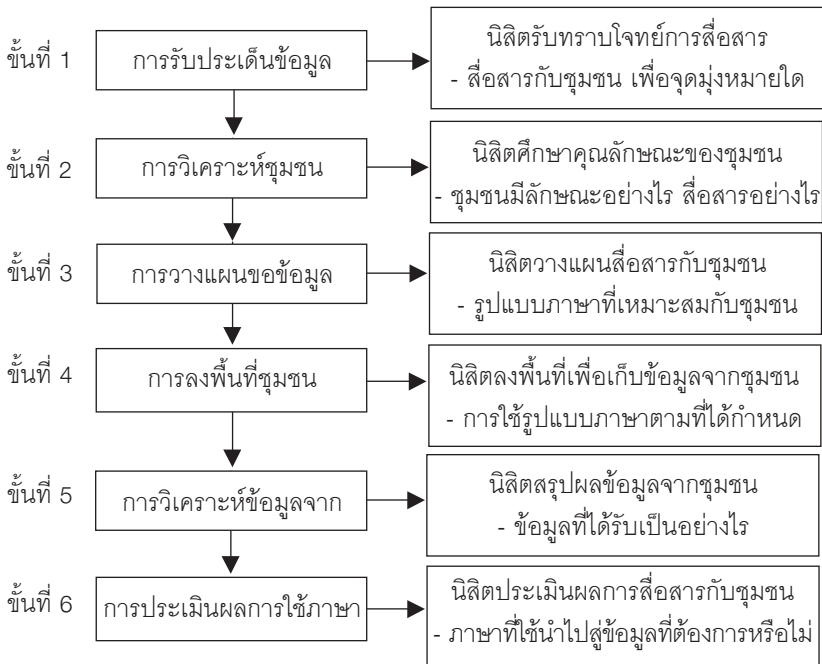
การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ที่ดำเนินการโดยใช้แนวทางการวิจัยภาคสนาม (Field research) เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบูรณาการเรียนการสอนวิชานิเทศศาสตร์ผ่านการลงพื้นที่สื่อสารกับชุมชนของนิสิต โดยมีเครื่องมือที่เก็บข้อมูลคือ “แบบประเมินการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร” ของนิสิตที่นำมาใช้เพื่อการสังเกตและบันทึกแนวทางการประยุกต์ใช้

ความรู้ของนิสิตในการสื่อสารกับชุมชน ทั้งนี้เพื่อนำมาพิจารณาว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่ได้เรียนมาหรือไม่อย่างไรรวมถึงนิสิตมีข้อจำกัดหรืออุปสรรคทางการสื่อสารอย่างไรบ้าง นอกจากนี้ยังใช้ “แบบรายงานผลข้อมูล” ที่นิสิตได้ไปทำการสื่อสารกับชุมชน โดยเป็นการพิจารณาว่าจากการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารกับชุมชนนั้นนิสิตสามารถสื่อสารเพื่อขอข้อมูลตามที่ได้รับมอบหมายเอาไว้ในโจทย์หรือไม่อย่างนั้นเอง

กล่าวได้ว่า แนวคิดของการออกแบบระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้คือการมุ่งให้นิสิตได้ทดลองบูรณาการความรู้เรื่องภาษาเพื่อการสื่อสารที่ได้เรียนรู้จากรายวิชาโดยผ่านกิจกรรมที่เรียกว่า “การสื่อข่าว” (News report) โดยเป็นการบูรณาการความรู้ผ่านขั้นตอนของการแสวงหาข้อมูลข่าวสารจาก แหล่งข่าว 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การรับประเด็นข่าวสาร เป็นขั้นตอนที่นิสิตรับทราบโจทย์การสื่อข่าว นั่นคือตนเองต้องสื่อสารกับใครและเพื่อจุดมุ่งหมายใด ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์แหล่งข่าว เป็นขั้นตอนที่นิสิตต้องศึกษาคุณลักษณะของแหล่งข่าวว่าแหล่งข่าวคือใครและต้องสื่อสารอย่างไร ขั้นที่ 3 การวางแผนการสื่อข่าว เป็นขั้นตอนที่นิสิตวางแผนสื่อสารกับแหล่งข่าวว่าจะต้องใช้รูปแบบภาษาที่เหมาะสมเป็นอย่างไร ขั้นที่ 4 การลงพื้นที่สื่อข่าว เป็นขั้นตอนที่นิสิตลงพื้นที่เพื่อสื่อสารกับแหล่งข่าวโดยใช้รูปแบบภาษาตามที่ได้กำหนดเอาไว้ ขั้นที่ 5 คือ การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นตอนที่นิสิตสรุปผลข้อมูลจากแหล่งข่าวโดยเป็นการพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้รับตรงกับโจทย์ข่าวหรือไม่ และขั้นที่ 6 การประเมินข่าวสาร เป็นขั้นตอนที่นิสิตประเมินผลการสื่อสารกับแหล่งข่าวโดยเป็นการพิจารณาว่าภาษาที่ใช้ได้นำไปสู่ข้อมูลที่ต้องการหรือไม่

จากแนวคิดเรื่องการบูรณาการความรู้เรื่องภาษาเพื่อการสื่อข่าวในข้างต้นนั้น คณะผู้วิจัยได้นำมาบูรณาการกับแนวทางการศึกษาเรื่อง “การสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนสัมพันธ์” ซึ่งเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งของรายวิชา 0105211 ภาษาเพื่องานนิเทศศาสตร์ โดยเป็นการออกแบบกระบวนการใช้ภาษาเพื่อการสื่อข่าวที่สอดคล้องกับการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนสัมพันธ์ โดยในขั้นที่ 1 คือการรับประเด็นข้อมูล เป็นขั้นตอนที่นิสิตรับทราบโจทย์การสื่อสารกับชุมชนโดยพิจารณาว่าจะต้องสื่อสารกับชุมชนเพื่อจุดมุ่งหมายใด ขั้นที่ 2 คือ การวิเคราะห์ชุมชน เป็นขั้นตอนที่นิสิตศึกษาคุณลักษณะของชุมชนโดยการพิจารณาว่าชุมชนมีลักษณะอย่างไร และควรใช้ภาษาอย่างไรในการสื่อสาร ขั้นที่ 3 การวางแผนขอข้อมูล เป็นขั้นตอนที่นิสิตวางแผนการสื่อสารกับกลุ่ม

เป้าหมายในชุมชนโดยพิจารณาว่ารูปแบบภาษาที่เหมาะสมกับชุมชนควรเป็นอย่างไร ขั้นที่ 4 การลงพื้นที่ชุมชน เป็นขั้นตอนที่นิสิตลงพื้นที่ชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลตามที่ได้รับมอบหมายโดยใช้รูปแบบภาษาตามที่ได้กำหนดเอาไว้ ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลจากชุมชน เป็นขั้นตอนที่นิสิตนำข้อมูลที่ได้รับจากชุมชนมาทำการสรุปผลเพื่อพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้รับสอดคล้องกับโจทย์ที่ได้รับมอบหมายหรือไม่ และขั้นที่ 6 การประเมินผลการใช้ภาษา เป็นขั้นตอนที่นิสิตได้ทำการประเมินผลการสื่อสารกับชุมชนโดยเป็นการพิจารณาว่าภาษาที่ตนเองได้นำไปใช้เพื่อสื่อสารกับชุมชนนั้นนำไปสู่ผลลัพธ์ทางการสื่อสารที่ต้องการหรือไม่ รวมถึงนิสิตได้ประสบกับข้อจำกัดหรืออุปสรรคของการใช้ภาษาเพื่อการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในลักษณะใดบ้าง โดยสามารถสรุปแนวทางบูรณาการ “การสื่อสาร” กับ “การสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนสัมพันธ์” ได้จากภาพต่อไปนี้

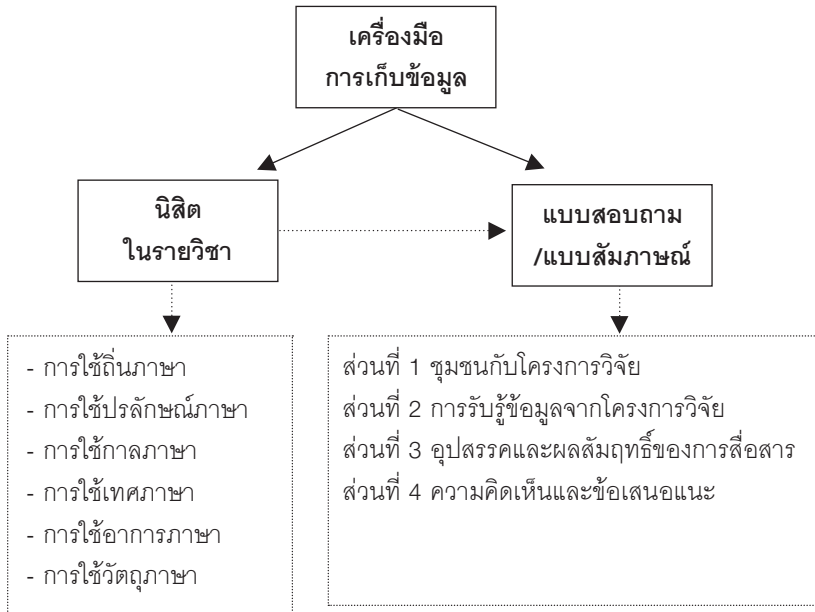

ภาพที่ 1 แนวทางบูรณาการ “การสื่อสาร” กับ “การสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนสัมพันธ์”

ทั้งนี้ ในการดำเนินการตามแนวทางในข้างต้นนั้น คณะผู้วิจัยได้พยายามออกแบบกระบวนการเรียนรู้ของนิสิตให้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom หรือ Bloom's Taxonomy ที่อธิบายถึงแนวทางการเรียนรู้ของบุคคลที่ควรเกิดขึ้นตามลำดับที่เหมาะสม โดยแนวทางการเรียนรู้ด้านหนึ่งเรียกว่าด้าน “พุทธิพิสัย” (Cognitive Domain) ที่กล่าวถึงแนวทางการเรียนรู้ด้านสมองและการรู้คิดซึ่งสามารถที่จะสามารถแบ่งได้เป็น 6 ขั้นตอน โดยขั้นที่ 1 Remember (จดจำได้) เป็นการเรียนการสอนที่มุ่งให้นิสิตเกิดความตระหนักรู้และสามารถจดจำแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่าง ๆ ในเรื่องของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารกับชุมชนว่ามีรายละเอียดอย่างไรบ้าง ขั้นที่ 2 Understand (เข้าใจได้) เป็นการเรียนการสอนที่มุ่งให้นิสิตได้ทดลองถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจของตนเองเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่าง ๆ ของการใช้ภาษาเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนโดยนิสิตจะต้องสามารถอธิบายความรู้ด้วยตนเองได้อย่างถูกต้อง ขั้นที่ 3 Apply (นำไปใช้ได้) เป็นการเรียนการสอนที่มุ่งให้นิสิตสามารถปรับประยุกต์ความรู้เรื่องภาษาเพื่อการสื่อสารกับปรากฏการณ์ที่กำหนดขึ้นในเรื่องนี้คือการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยเป็นขั้นตอนที่นิสิตต้องพัฒนาทักษะในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่ศึกษาไปสู่ปรากฏการณ์การสื่อสารจริงที่ได้ถูกมอบหมาย ขั้นที่ 4 Analyze (วิเคราะห์ได้) เป็นการเรียนการสอนที่มุ่งให้นิสิตสามารถจำแนกแยกแยะปรากฏการณ์การสื่อสารออกมาเป็นส่วนย่อย ๆ เพื่อให้สามารถจำแนกความรู้ที่สามารถนำไปศึกษาได้อย่างเหมาะสม โดยเป็นขั้นตอนที่นิสิตต้องจำแนกองค์ประกอบทางการสื่อสารในบริบทของชุมชนและทำการระบุให้ทราบว่าแต่ละส่วนประกอบด้วยอะไรบ้างและควรศึกษาแต่ละส่วนอย่างไร ขั้นที่ 5 Create (สร้างสรรค์ได้) เป็นการเรียนการสอนที่มุ่งให้นิสิตสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ได้จากกรณีวิเคราะห์ปรากฏการณ์การสื่อสารซึ่งในกรณีนี้คือการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยเป็นขั้นตอนที่นิสิตต้องสังเคราะห์รูปแบบภาษาที่มีความเหมาะสมกับการสื่อสารกับชุมชน รวมถึงเป็นภาษามีประสิทธิภาพมากเพียงพอในการได้มาซึ่งข้อมูลที่ได้รับมอบหมาย และขั้นที่ 6 Evaluate (ประเมินได้) เป็นการเรียนการสอนที่มุ่งให้นิสิตสามารถวัดคุณค่าของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่ตนเองกำลังศึกษา โดยเป็นขั้นตอนที่นิสิตต้องทำการประเมินผลว่าภาษาที่ตนเองได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ขึ้นมาเพื่อสื่อสารกับชุมชนนั้นได้นำไปสู่ผลการสื่อสารตามที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้หรือไม่ ซึ่งนิสิตจะต้อง

สามารถวิเคราะห์ให้เห็นถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารของตนเองซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะการสื่อสารที่ดีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นรวมถึงการปรับปรุงแก้ไขทักษะการใช้ภาษาที่ยังบกพร่องอยู่ให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต กล่าวได้ว่าแนวทางการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้นิสิตได้บูรณาการความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาที่ได้รับมอบหมายนั้นสอดคล้องกับที่ ชนาธิป พรกุล (2543: 14) อธิบายว่า การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือการเรียนรู้ที่เกิดจากการคิดการค้นคว้าการทดลองและการสรุปเป็นความรู้โดยตัวผู้เรียนเองผู้สอนจะเปลี่ยนบทบาทหน้าที่จากการถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้วางแผนจัดการชี้แนะและอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงหมายถึงการจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งในที่นี้คือวิชาวิทยาศาสตร์นั่นเอง

ในส่วนของการกำหนดเครื่องมือและข้อคำถามสำหรับการแสวงหาข้อมูลจากชุมชนนั้น ทางคณะผู้วิจัยได้กำหนดให้นำเอา “แบบสอบถาม” และ “แบบสัมภาษณ์” ของโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยแบบกลุ่มวิชาการที่ดำเนินการในชุมชน กรณีศึกษา โครงการวิจัยภายใต้โครงการการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน : คลองป่าพะยอม-ท่าแนะ จังหวัดพัทลุง” มาเป็นกรอบให้นิสิตได้ทำการศึกษาถึงข้อคำถามในเรื่องต่างๆ เพื่อที่นิสิตจะได้ทำการวิเคราะห์ถึงรูปแบบภาษาที่เกี่ยวข้องและสามารถสังเคราะห์รูปแบบภาษาที่สามารถนำไปสื่อสารกับชุมชนเพื่อการแสวงหาข้อมูลในเรื่องที่ได้รับมอบหมาย โดยสามารถแสดงให้เห็นแนวคิดดังกล่าวได้จากภาพความสัมพันธต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แนวทางการกำหนดเครื่องมือรวบรวมข้อมูล

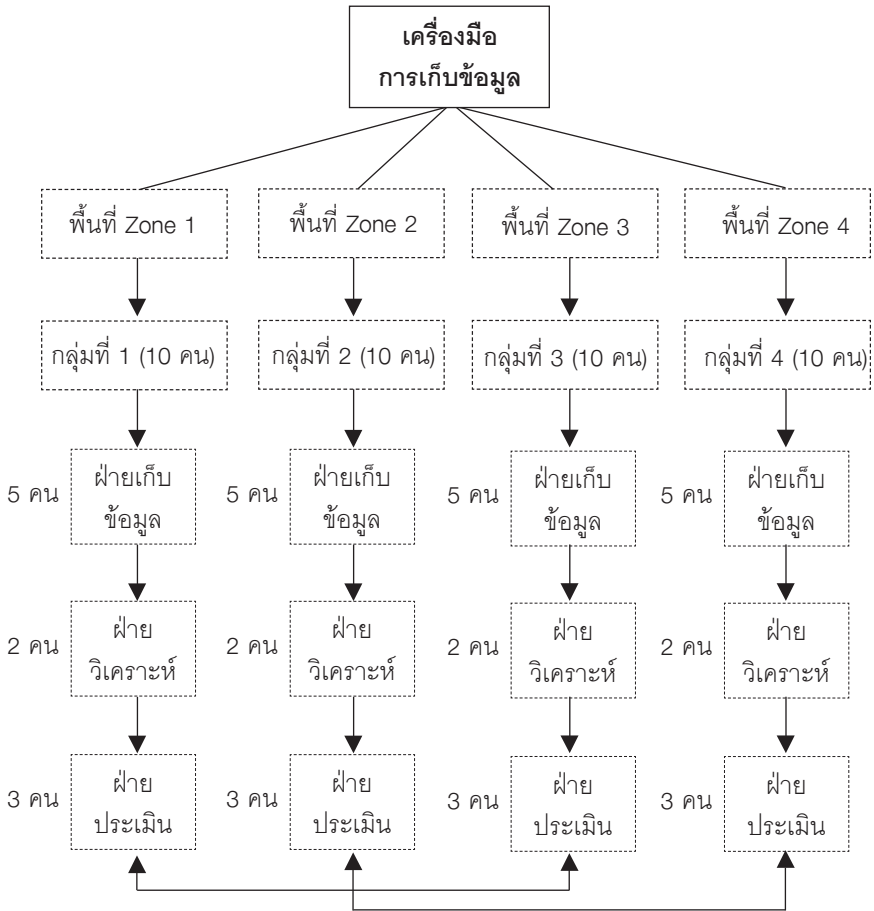
จากภาพที่ 2 แสดงแนวทางการกำหนดเครื่องมือรวบรวมข้อมูล โดยจากในแผนภาพจะเห็นได้ว่าคณะผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ นิสิตในรายวิชา และแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ ทั้งนี้สำหรับเครื่องมือเก็บข้อมูลส่วนแรกนั้นคือนิสิตนั้นทางคณะผู้วิจัยเห็นว่าในเรื่องนี้ตัวนิสิตเองถือเป็น “สื่อบุคคล” ประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเข้าถึงและได้มาซึ่งข้อมูล โดยนิสิตจะต้องตระหนักว่าตนเองก็เป็นเครื่องมือชิ้นหนึ่งในการรวบรวมข้อมูลซึ่งต้องอาศัยการแสดงรูปแบบภาษาเพื่อการสื่อสารต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จึงจะสามารถสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและนำไปสู่การสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับโครงการวิจัยได้ ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการประเมินการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารของนิสิตเอาไว้ใน 6 รูปแบบภาษา ได้แก่ 1) ถิ่นภาษา ซึ่งหมายถึงการสื่อสารด้วยถ้อยคำและสำเนียงภาษาของท้องถิ่น 2) ปรักษณ์ภาษา ซึ่งหมายถึงการสื่อสารด้วยส่วนประกอบเพิ่มเติมของภาษาพูดที่อาจมีผลทำให้ความหมายของภาษาพูดมี

ความหมายมากขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไป เช่น น้ำเสียง โทนเสียง ความรู้ หรือการเว้นจังหวะ เป็นต้น 3) กาลภาษา ซึ่งหมายถึงการสื่อสารผ่านการเลือกช่วงเวลาของการสื่อสารให้เหมาะสมกับความสะดวกของผู้สื่อสารทั้งสองฝ่ายโดยเฉพาะฝ่ายผู้รับสาร นอกจากนี้การใช้ระยะเวลาของการสื่อสารให้มีความเหมาะสมหรือไม่ยาวนานจนเกินไปก็ถือเป็นการสื่อสารด้วยเวลาอีกรูปแบบหนึ่ง 4) เทศภาษา ซึ่งหมายถึงการสื่อสารผ่านการเลือกใช้สถานที่สื่อสารให้มีความเหมาะสมกับบริบทการสื่อสารโดยรวม โดยเป็นการเลือกสถานที่สื่อสารให้สอดคล้องกับกาลเทศะและประเด็นที่สื่อสาร 5) อากาษา ซึ่งหมายถึงการสื่อสารผ่านการแสดงภาษาท่าทางในลักษณะต่าง ๆ ที่อาจช่วยให้การสื่อความหมายมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นหรืออาจช่วยให้เกิดความหมายใหม่ที่ผู้สื่อสารไม่จำเป็นต้องกล่าวออกมาเป็นคำ และ 6) วัตถุภาษา ซึ่งหมายถึงการสื่อสารผ่านการใช้วัตถุต่าง ๆ ในการสื่อความหมายให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นหรืออาจเป็นการสื่อความหมายในลักษณะอื่น ๆ ที่อาจช่วยให้การสื่อสารครั้งนั้นประสบความสำเร็จ เช่น การแต่งกาย เครื่องประดับ อุปกรณ์เครื่องใช้ หรือ ของขวัญของชำร่วยต่าง ๆ เป็นต้น โดยรูปแบบภาษาต่าง ๆ ที่กล่าวถึงนี้ทางคณะผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์และประเมินว่านิสิตแต่ละกลุ่มได้แสดงภาษาทางการสื่อสารเพื่อรวบรวมข้อมูลได้เหมาะสมหรือไม่อย่างไร

ในอีกด้านหนึ่ง คณะผู้วิจัยได้กำหนดให้กลุ่มนิสิตได้นำเอาแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ของโครงการวิจัยมาใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชนด้วย โดยเครื่องมือวิจัยดังกล่าวจะประกอบด้วยชุดข้อคำถามที่แบ่งออกได้เป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ชุมชนกับโครงการวิจัย โดยเป็นชุดของข้อคำถามที่มุ่งเก็บข้อมูลในเรื่องคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลในชุมชนรวมถึงข้อมูลทั่วไปที่จะทำให้ นิสิตเกิดความเข้าใจคุณลักษณะของชุมชนในฐานะของการเป็นผู้ร่วมสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัย ส่วนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลจากโครงการวิจัย โดยเป็นชุดของข้อคำถามที่มุ่งเก็บข้อมูลในเรื่องกระบวนการสื่อสารความรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างนักวิจัยของโครงการกับชาวชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการ โดยเป็นการศึกษาว่าชุมชนรับรู้ข้อมูลหรือความรู้จากโครงการวิจัยในประเด็นต่าง ๆ อย่างไร เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ข้อมูลเกี่ยวกับเป้าหมายของหน่วยงานที่ดำเนินโครงการวิจัย และข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการ เป็นต้น ส่วนที่ 3 อุปสรรคและผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสาร โดยเป็นชุดของข้อคำถามที่มุ่งเก็บข้อมูลในเรื่อง

อุปสรรคของชุมชนที่มีต่อการสื่อสารกับนักวิจัยในโครงการวิจัยทั้งนี้เพื่อให้ทราบว่ามีข้อจำกัดของชุมชนในกระบวนการสื่อสารดังกล่าวเป็นอย่างไร นอกจากนี้การเก็บข้อมูลในเรื่องผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารของโครงการวิจัยโดยผ่านมุมมองของชุมชน ก็จะเป็นข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการสื่อสารความรู้ของโครงการวิจัยได้ประสบความสำเร็จเรื่องการสื่อสารความรู้ในด้านใดบ้าง และ ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ โดยเป็นชุดของข้อคำถามที่มุ่งเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อสารความรู้ของโครงการวิจัยซึ่งข้อมูลเพิ่มเติมเหล่านี้อาจเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการสื่อสารความรู้ของโครงการวิจัยที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของการนำนิสิตลงพื้นที่ชุมชนเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่ตนเองได้เรียนในห้องเรียนไปทดลองใช้เพื่อการสื่อสารจริงนั้น ทางคณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 0105211 ภาษาเพื่องานนิเทศศาสตร์ โดยกำหนดให้วันที่ 24 – 26 พฤศจิกายน 2560 เป็นวันจัดกิจกรรมเพื่อการเดินทางลงพื้นที่เก็บข้อมูลในพื้นที่ชุมชนโดยกิจกรรมดังกล่าวถือเป็นการบูรณาการด้านการเรียนการสอนร่วมกับการดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยแบบกลุ่มวิชาการที่ดำเนินการในชุมชน กรณีศึกษาโครงการวิจัยภายใต้โครงการการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน: คลองป่าพะยอม-ท่าแนะ จังหวัดพัทลุง” ทั้งนี้ ได้มีการจัดแบ่งกลุ่มนิสิตที่ลงทะเลเบียนในรายวิชานี้ทั้งหมด 40 คน ออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน และนิสิตแต่ละคนจะได้รับมอบหมายหน้าที่ที่แตกต่างกันในเรื่องการใช้ภาษาเพื่อการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยสามารถอธิบายรายละเอียดได้ด้วยภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดพื้นที่รวบรวมข้อมูล
และบทบาทหน้าที่ในกลุ่มของนิสิต

จากภาพที่ 3 แสดงแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดพื้นที่รวบรวมข้อมูลและบทบาทหน้าที่ในกลุ่มของนิสิตชุมชน โดยในเรื่องนี้คณะผู้วิจัยได้จัดแบ่งพื้นที่การจัดเก็บข้อมูลของโครงการวิจัยออกเป็น 4 แห่งโดยพื้นที่แต่ละแห่งจะมอบหมายให้นิสิตแต่ละกลุ่มซึ่งมีจำนวนกลุ่มละ 10 คน ได้ทำการลงพื้นที่เพื่อทำการรวบรวมข้อมูล

ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของนิสิตแต่ละคน เพื่อให้การดำเนินงานมีมาตรฐานที่ใกล้เคียงกันเพื่อให้ง่ายต่อการประเมินผล โดยกำหนดให้นิสิตร่วมกันคัดเลือกตัวแทนกลุ่ม ๆ ละ 5 คนที่สามารถแสดงภาษาเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นฝ่ายเก็บข้อมูล และเลือกตัวแทนกลุ่ม ๆ ละ 2 คนเพื่อทำหน้าที่เขียนรายงานกลุ่มในรายวิชาด้วยการใช้ภาษาเขียนที่เหมาะสม และเลือกตัวแทนกลุ่ม ๆ ละ 3 คนลงพื้นที่ชุมชนในฐานะผู้ประเมินแบบไขว้กลุ่มเพื่อประเมินผลการใช้ภาษาของนิสิตกลุ่มอื่น ๆ

ผลการศึกษา

สำหรับการรายงานผลการดำเนินงานของนิสิตเรื่องการใช้ภาษาเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น คณะผู้วิจัยจะขอเสนอผลการดำเนินงานของนิสิตตามประเภทของภาษาเพื่อการสื่อสารกับชุมชนที่นิสิตได้เรียนรู้จากรายวิชาเรียนโดยมีรายละเอียดของการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1) ประเด็นเรื่องการใช้ “ถิ่นภาษา” (Community language) โดยในเรื่องนี้พบว่าหลังจากที่นิสิตได้ลงพื้นที่เพื่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายในชุมชนแล้ว นิสิตก็ได้แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการความรู้เรื่อง “เทคนิคการสะท้อนภาษา” (Mirroring language) ที่นิสิตได้เรียนรู้จากรายวิชาภาษาเพื่องานนิเทศศาสตร์ โดยพบว่านิสิตส่วนใหญ่ที่มีหน้าที่สื่อสารกับชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูลจะเลือกใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ในการพูดคุยและสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้านผู้ให้ข้อมูลในชุมชน โดยนิสิตได้ระบุในรายงานว่าการใช้เทคนิคสะท้อนภาษาช่วยให้พวกเขาได้รับความไว้วางใจจากชุมชนมากขึ้นเนื่องจากเกิดความรู้สึกถึงความเป็นพวกพ้องเดียวกัน ซึ่งการลดช่องว่างทางสังคมด้วยแนวทางการสะท้อนของภาษาดังกล่าวยังถือว่าสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง Rapport Building ในส่วนของการสื่อสารเพื่อสร้าง “ลักษณะร่วม” หรือ Common thing ระหว่างผู้สื่อสารทั้งสองฝ่ายซึ่งจะช่วยให้การสร้างความสัมพันธ์ประสบผลสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยพบว่ายังมีนิสิตในบางกลุ่มที่เลือกใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสารกับชาวบ้านในชุมชนซึ่งนิสิตเหล่านั้นได้รายงานให้ทราบว่าการใช้ภาษาดังกล่าวได้ทำให้เกิดบรรยากาศการสื่อสารที่ค่อนข้างเป็นทางการ โดยเมื่อนิสิตจะ

สามารถพูดคุยและสอบถามข้อมูลจากชาวบ้านในชุมชนได้แต่ก็ยังพบว่าข้อมูลเหล่านั้นมีลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งและค่อนข้างเป็นข้อมูลที่ผิวเผิน อีกทั้งการสื่อสารด้วยภาษาที่แตกต่างกับชุมชนยังส่งผลให้นิสิตไม่ได้รับปฏิกิริยาโต้ตอบจากชุมชนในแบบที่เป็นกันเองโดยเป็นเพียงการแสดงการต้อนรับตามมารยาทและปฏิสัมพันธ์โต้ตอบเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทีมนิสิตสอบถามเท่านั้น

2) ประเด็นเรื่องการใช้ “**พรัลกษณ์ภาษา**” (Paralanguage) โดยในเรื่องนี้พบว่าหลังจากทีมนิสิตได้ลงพื้นที่เพื่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายในชุมชนก็ได้แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการความรู้เรื่อง “เทคนิคการจับคู่ภาษา (Matching language)” ที่นิสิตได้เรียนรู้จากรายวิชา โดยพบว่านิสิตส่วนใหญ่ที่มีหน้าที่สื่อสารกับชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูลจะเลือกใช้ระดับเสียง โทนเสียง จังหวะการพูดที่เหมาะสมกับการพูดคุยและสร้างปฏิสัมพันธ์กับชุมชน โดยนิสิตได้ระบุในรายงานว่าการเลือกใช้พรัลกษณ์ภาษาที่เหมาะสมได้ช่วยให้การพูดคุยมีความต่อเนื่องและเป็นธรรมชาติ โดยระบุว่าตนเองได้เลือกจับคู่การใช้ภาษาที่เหมาะสมกับผู้สื่อสาร เช่น การพูดด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวลอ่อนหวานกับผู้ใหญ่เพื่อแสดงความสุภาพ การพูดด้วยความเร็วที่ช้าลงและเสียงดังขึ้นเมื่อสนทนากับผู้สูงอายุ หรือการรู้จักการเว้นวรรคของการพูดเพื่อแสดงบทบาทการเป็นผู้ฟังที่ดี เป็นต้น

3) ประเด็นเรื่องการใช้ “**กาลภาษา**” (Time-language) โดยในเรื่องนี้พบว่าหลังจากทีมนิสิตได้ลงพื้นที่เพื่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายในชุมชนก็ได้แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการความรู้เรื่อง Rapport Building ในเรื่องการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจระหว่างผู้สื่อสาร โดยพบว่านิสิตส่วนใหญ่ที่มีหน้าที่สื่อสารกับชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูลจะมีความเข้าใจและตระหนักว่าการเลือกช่วงเวลาหรือจังหวะเวลาในการเดินทางเข้าไปสื่อสารเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์และขอข้อมูลนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากโดยเฉพาะการสื่อสารกับชาวบ้านในชุมชน โดยแม้ว่าการเลือกช่วงเวลาในการสื่อสารกับชุมชนครั้งนี้จะเกิดขึ้นจากการที่คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกวันและช่วงเวลาที่เหมาะสมเอาไว้แล้วแต่ก็พบว่านิสิตได้เกิดความตระหนักและความเข้าใจจากการได้รับประสบการณ์ตรงของตนเองว่าการเลือกช่วงเวลาสื่อสารที่เหมาะสมนั้นถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะสะท้อนให้ชาวบ้านในชุมชนได้รับรู้ถึง “ความมีมารยาท” และ “การแสดงความเคารพ” ในสิทธิและความเป็นส่วนตัวในเรื่องการใช้เวลาของชุมชน ซึ่งเป็นผลให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนยินดีต้อนรับและร่วมพูดคุย

กับกลุ่มนิสิตเพื่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีและการตอบคำถามเพื่อแบ่งปันข้อมูลแก่กลุ่มนิสิต

อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยพบว่านิสิตส่วนใหญ่ยังแสดงความบกพร่องเรื่องการสื่อสารด้วยกาลภาษาในเรื่องการใช้ “ระยะเวลา” การสื่อสารต่อครั้งที่ยาวนานเกินไปจนเป็นผลให้ไม่สามารถสื่อสารกับชุมชนได้ครอบคลุมพื้นที่ที่กำหนด ทั้งนี้พบว่าสาเหตุที่กลุ่มนิสิตไม่สามารถจำกัดเวลาของการสื่อสารกับชุมชนให้อยู่ภายใต้ข้อกำหนดเกิดจากปัจจัย 2 ประการ โดยประการแรกคือการที่นิสิตยังขาดทักษะในการวิเคราะห์คำตอบและการสรุปประเด็นของคำตอบที่ชัดเจนเพื่อนำไปสู่คำถามข้อต่อไปซึ่งการขาดทักษะในเรื่องดังกล่าวทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างยืดเยื้อและมีลักษณะวกไปวนมาอยู่ที่เดิม และประการที่สองคือนิสิตยังขาดทักษะในการนำผู้สื่อสารเข้าสู่ “ช่วงปิดท้าย” (Ending period) ของการสนทนาโดยพบว่าเป็นผลมาจากความอ่อนประสบการณ์ในเรื่องการสื่อสารจึงทำให้นิสิตไม่สามารถควบคุมทิศทางของการสื่อสารให้อยู่ภายในระยะเวลาที่กำหนดได้ โดยนิสิตระบุว่าตนเองรู้สึกเกร็งและไม่อยากขัดจังหวะชาวบ้านผู้ให้ข้อมูลจึงเลือกที่จะปล่อยให้ชาวบ้านเล่าถึงข้อมูลต่าง ๆ ตามที่พวกเขาต้องการและเลือกที่จะนำเข้าสู่การปิดการสนทนาในจังหวะนั้น

4) ประเด็นเรื่องการใช้ “เทศภาษา” (Space-language) โดยในเรื่องนี้พบว่าหลังจากที่นิสิตได้ลงพื้นที่เพื่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายในชุมชนก็ได้แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการความรู้เรื่อง Rapport Building ในเรื่องการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจระหว่างผู้สื่อสาร โดยพบว่านิสิตส่วนใหญ่ที่มีหน้าที่สื่อสารกับชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูลจะมีความเข้าใจและตระหนักว่าการเลือกสถานที่สื่อสารเพื่อการสร้างปฏิสัมพันธ์และการขอข้อมูลนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการสื่อสารกับชาวบ้านในชุมชน โดยแม้ว่าการเลือกสถานที่เพื่อการสื่อสารกับชุมชนครั้งนี้จะเกิดขึ้นจากการพิจารณาของคณะผู้วิจัยเป็นหลัก แต่ก็พบว่านิสิตได้เกิดความตระหนักและความเข้าใจจากประสบการณ์ตรงของตนเองว่าการเลือกสถานที่สื่อสารที่เหมาะสมถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะสะท้อนให้ชาวบ้านในชุมชนได้รับรู้ถึง “ความมีมารยาท” และ “การแสดงความเคารพ” ในสิทธิและความเป็นส่วนตัวของชุมชนด้วยเช่นกัน ซึ่งส่งผลให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนยินดีต้อนรับและร่วมพูดคุยกับกลุ่มนิสิตเพื่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีและการตอบคำถามเพื่อแบ่งปัน

ข้อมูลแก่กลุ่มนิสิต

อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยพบว่ามินิสิตบางกลุ่มที่แสดงทักษะการเลือกใช้สถานที่สื่อสารที่มีความเหมาะสมเพื่อให้สามารถเข้าถึงชาวบ้านในชุมชนได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น โดยพบว่าในวันทีนิสิตลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลนั้นมีการจัดประชุมกลุ่มชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียงโดยบังเอิญซึ่งนิสิตกลุ่มหนึ่งได้รับทราบข้อมูลขณะลงพื้นที่และได้รับแรงบันดาลใจไปยังสถานที่ประชุมเพื่อทำการขอความอนุเคราะห์เรื่องการสอบถามข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในโครงการวิจัย ทั้งนี้พบว่านิสิตกลุ่มนี้สามารถเจรจาพูดคุยเพื่อแนะนำตนเองและชี้แจงถึงจุดประสงค์ของการเก็บข้อมูลจากชุมชนได้อย่างเหมาะสมซึ่งเป็นผลให้สามารถเข้าถึงชาวบ้านจำนวนมากได้ครั้งเดียวและสามารถเก็บข้อมูลจำนวนมากได้ในระยะเวลาอันสั้น กล่าวได้ว่าความรู้จักปรับกลยุทธ์การสื่อสารให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เผชิญถือเป็นความสำเร็จในเรื่องการประยุกต์ใช้ความรู้เรื่องการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารกับการแก้ไขปัญหาหรือข้อจำกัดของการสื่อสารที่นิสิตต้องเผชิญในสถานการณ์จริง

5) ประเด็นเรื่องการใช้ “อาการภาษา” (Action-language) โดยในเรื่องนี้พบว่าหลังจากที่นิสิตได้ลงพื้นที่เพื่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายในชุมชนก็ได้แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการความรู้กับแนวคิดเรื่อง “บุคลิกของนักชุมชนสัมพันธ์” โดยเฉพาะเรื่องความสุภาพของผู้สื่อสาร โดยพบว่านิสิตส่วนใหญ่ที่มีหน้าที่สื่อสารกับชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูลจะมีความเข้าใจและตระหนักว่าการแสดงกริยาท่าทางที่เหมาะสมจะส่งผลเป็นอย่างมากต่อการสร้างความประทับใจเพื่อนำไปสู่การสร้างปฏิสัมพันธ์และการขอข้อมูลจากชุมชน ทั้งนี้พบว่านิสิตส่วนใหญ่ที่ลงพื้นที่ต่างให้ความสำคัญกับกริยาท่าทางและการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่อาจส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยพบว่านิสิตได้ให้ความสำคัญต่อการแสดงกริยาท่าทางที่เหมาะสมเพื่อสื่อสารความสุภาพในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การสวัสดี การแนะนำตัว การขออนุญาต และการแสดงความขอบคุณ นอกจากนี้การแสดงอาการภาษาที่เหมาะสมยังสามารถสื่อสารผ่านการแสดงบทบาท “การเป็นผู้ฟังที่ดี” (Active listener) ซึ่งสามารถสื่อให้เห็นได้จากภาษาท่าทางต่าง ๆ ที่นิสิตพยายามสื่อสารไปยังชุมชน เช่น การพยักหน้า การตอบรับ การแสดงแวตาสงสัยใคร่รู้ การตั้งใจฟัง หรือการจดบันทึก เป็นต้น รวมถึงยังพบว่ามินิสิตบางคนสามารถประยุกต์ใช้เทคนิคการสร้างอารมณ์ขันในขณะสนทนาเพื่อสร้างบรรยากาศการสื่อสารที่มีความผ่อนคลายมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่ามินิสิตอีกส่วนหนึ่งสามารถแสดงภาษาท่าทางที่สื่อสารความเห็นอกเห็นใจความเห็นอกเห็นใจไปยังชาวบ้านในชุมชนได้ เช่น การจับกุมมือ การโอบไหล่ และการปลอบประโลม เป็นต้น ซึ่งจากแนวทางการสื่อสารด้วยภาษาท่าทางเหล่านี้เองที่ช่วยให้มินิสิตส่วนใหญ่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนได้ค่อนข้างมากภายในระยะเวลาที่จำกัด

นอกจากนี้ ยังพบว่ามินิสิตได้บูรณาการความรู้เรื่อง “เทคนิคการสะท้อนภาษา” และ “เทคนิคการจับคู่ภาษา” มาใช้ประโยชน์ด้วย ทั้งนี้พบว่ามินิสิตสามารถวิเคราะห์ได้ว่าควรแสดงภาษาท่าทางอย่างไรให้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับภาษาที่ชุมชนใช้หรือในบางสถานการณ์ควรแสดงภาษาท่าทางอย่างไรที่อาจมีความแตกต่างแต่ถือว่าเป็นภาษาที่เหมาะสมซึ่งกันและกัน เช่น ในกรณีของการสื่อสารกับชาวบ้านซึ่งกำลังทำงานในที่กลางแจ้งนั้นก็พบว่ามินิสิตสามารถปรับอาการภาษาของตนเองให้สอดคล้องกับบริบทของการสัมภาษณ์ เช่น การยืนสัมภาษณ์ หรือการเดินตามเพื่อสัมภาษณ์ขณะที่ชาวบ้านกำลังทำงานอยู่ เป็นต้น หรือการที่พบว่ามินิสิตบางคนรู้จักแสดงท่าทางการนั่งที่ให้เกิดอิทธิพลกับชาวบ้านผู้ให้ข้อมูล โดยสื่อสารผ่านการนั่งในระดับที่ต่ำกว่าเช่นการคุกเข่าสัมภาษณ์ทั้ง ๆ ที่มีเก้าอี้ที่นั่งที่เสมอกันทั้งนี้เพื่อสะท้อนให้ภาษาที่สื่อถึงการให้เกิดอิทธิพลแก่ผู้ให้ข้อมูล

และ 6) ประเด็นเรื่องการใช้ “วัตถุภาษา” (Object-language) โดยในเรื่องนี้พบว่าหลังจากที่มินิสิตได้ลงพื้นที่เพื่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายในชุมชนก็ได้แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการความรู้กับแนวคิดเรื่อง “อัตลักษณ์กับความเป็นชุมชน” (Community and identity) โดยพบว่าเป็นการประยุกต์ให้ความรู้เพื่อสื่อสารให้ชุมชนได้รับทราบถึงอัตลักษณ์และตัวตนของมินิสิตเพื่อนำไปสู่ความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของชุมชน โดยเรื่องนี้พบว่าพบว่ามินิสิตส่วนใหญ่ที่ลงพื้นที่เพื่อสื่อสารกับชุมชนได้นำเอาสื่อวัตถุต่าง ๆ มาใช้งานร่วมกันเพื่อสื่อให้ชุมชนได้รับทราบถึงอัตลักษณ์ในเรื่องความเป็นมินิสิตนักศึกษาของตนเอง โดยมินิสิตได้รู้จักการประยุกต์ใช้การแต่งกายที่เหมาะสม เช่น การสวมเสื้อของสถาบันการศึกษาที่สื่อให้เห็นถึงตัวตนและสังกัดของตนเอง การสวมกางเกงยีนส์ขายาวแบบสุภาพที่สื่อให้เห็นถึงความกระฉับกระเฉงของมินิสิตในการเคลื่อนที่ไปมาในชุมชน การสวมเสื้อคลุมกันแดดและหมวกแก๊ปที่สื่อให้เห็นถึงการเตรียมความพร้อมต่อแดด ลม หรือฝนขณะลงพื้นที่ชุมชน รวมถึง

อุปกรณ์การบันทึกข้อมูลต่าง ๆ เช่น กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก และปากกา ซึ่งการรู้จักเลือกใช้วัตถุเหล่านี้ได้สื่อสารให้ชุมชนได้รับทราบว่านิสิตเป็นใครมาจากไหนต้องการอะไรและให้เกียรติกับชุมชนมากหรือน้อยเพียงใดนั่นเอง

นอกจากการศึกษาแนวทางการบูรณาการความรู้เรื่องภาษาของกลุ่มนิสิตในกลางพื้นที่เพื่อแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมอบหมายจากชุมชนแล้ว คณะผู้วิจัยยังได้จัดทำแบบประเมินผลการใช้ภาษาของนิสิตเพื่อวิเคราะห์ว่านิสิตสามารถใช้ภาษาได้เหมาะสมหรือไม่รวมถึงมีอุปสรรคและข้อจำกัดอย่างไรบ้าง โดยข้อมูลส่วนแรกนำมาจากรายงานของนิสิตในส่วนของทีมงานประเมินที่แต่ละกลุ่มได้ส่งสมาชิกของตนเองจำนวน 3 คนไปลงพื้นที่ประกบกับทีมสื่อสารของกลุ่มอื่น ๆ ที่ทำการประเมินแบบไขว้กัน ข้อมูลส่วนต่อมาคือผลการสังเกตการณ์ของคณะผู้วิจัยที่ได้มีโอกาสพิจารณาวิธีการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารของนิสิตแต่ละกลุ่มและจัดทำบันทึกผลการให้คะแนนเอาไว้ และข้อมูลส่วนสุดท้ายคือการสอบถามความคิดเห็นจากชาวบ้านผู้ให้ข้อมูลในชุมชนว่าพฤติกรรมการสื่อสารของนิสิตมีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไรและต้องมีการปรับปรุงในเรื่องใดบ้าง โดยข้อมูลทั้งสามส่วนจะนำมาพิจารณาร่วมกันและสามารถนำเสนอรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

โดยผลการดำเนินงานส่วนแรกคือการประเมินผลเรื่อง “การรวบรวมข้อมูลของนิสิตทั้ง 4 กลุ่ม” นั้นพบว่านิสิตทั้ง 4 กลุ่มได้นำเสนอผลการดำเนินงานที่มีคุณภาพแตกต่างกันซึ่งในที่นี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์เรื่องการวัดคุณภาพของข้อมูลเอาไว้ 4 ด้านด้วยกัน ได้แก่ 1) ด้านปริมาณของข้อมูลที่รวบรวมได้ 2) ด้านความครอบคลุมของประเด็นข้อมูล 3) ด้านระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และ 4) ด้านความครอบคลุมของพื้นที่เก็บข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดของผลการดำเนินงานดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการดำเนินงานเรื่องการรวบรวมข้อมูลของนิสิตทั้ง 4 กลุ่ม

ผลการดำเนินงาน	กลุ่มนิสิต			
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4
1) ปริมาณข้อมูลที่รวบรวมได้	มีปริมาณน้อย	มีปริมาณมากที่สุด	มีปริมาณมาก	มีปริมาณน้อยที่สุด
2) ความครอบคลุมของประเด็นข้อมูล	ครอบคลุมน้อย	ครอบคลุมมาก	ครอบคลุมน้อย	ครอบคลุมน้อยที่สุด
3) ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ใช้เวลาสั้น	ใช้เวลามาก	ใช้เวลามาก	ใช้เวลามาก
4) ความครอบคลุมของพื้นที่เก็บข้อมูล	ครอบคลุมพื้นที่มาก	ครอบคลุมพื้นที่น้อย	ครอบคลุมพื้นที่น้อย	ครอบคลุมพื้นที่น้อย

จากตารางที่ 1 แสดงผลการดำเนินงานเรื่องการรวบรวมข้อมูลของนิสิตทั้ง 4 กลุ่ม โดยในเรื่องนี้คณะผู้วิจัยพบว่าแต่ละกลุ่มได้แสดงผลการดำเนินงานเรื่องการรวบรวมข้อมูลในคุณภาพที่แตกต่างกัน โดยเกณฑ์เรื่องแรกคือ “ปริมาณข้อมูล” ที่รวบรวมได้นั้น พบว่านิสิตกลุ่มที่ 2 คือกลุ่มที่สามารถรวบรวมข้อมูลตามที่ได้รับมอบหมายได้ในปริมาณมากที่สุด รองลงมาคือนิสิตกลุ่มที่ 3 ที่พบว่าเป็นกลุ่มที่สามารถรวบรวมข้อมูลตามที่ได้รับมอบหมายได้ในปริมาณมาก รองลงมาคือนิสิตกลุ่มที่ 1 ที่พบว่าเป็นกลุ่มที่สามารถรวบรวมข้อมูลตามที่ได้รับมอบหมายได้ในปริมาณน้อย และสุดท้ายคือนิสิตกลุ่มที่ 4 ที่พบว่าเป็นกลุ่มที่สามารถรวบรวมข้อมูลตามที่ได้รับมอบหมายได้ในปริมาณน้อยที่สุด โดยเกณฑ์เรื่องที่สองคือ “ความครอบคลุม” ของประเด็นข้อมูลนั้น พบว่านิสิตกลุ่มที่ 2 คือกลุ่มที่สามารถรวบรวมข้อมูลตามที่ได้รับมอบหมายได้ครอบคลุมมาก รองลงมาคือนิสิตกลุ่มที่ 3 และกลุ่ม 1 ที่พบว่าเป็นกลุ่มที่สามารถรวบรวมข้อมูลตามที่ได้รับมอบหมายได้ครอบคลุมน้อย และสุดท้ายคือนิสิตกลุ่มที่ 4 ที่พบว่าเป็นกลุ่มที่สามารถรวบรวมข้อมูลตามที่ได้รับมอบหมายได้ครอบคลุมน้อยที่สุด โดยเกณฑ์เรื่องที่สามคือ “ระยะเวลา” ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลนั้น พบว่านิสิตกลุ่มที่ 1 คือกลุ่มที่สามารถรวบรวมข้อมูลตามที่ได้รับมอบหมายในระยะเวลาที่น้อยที่สุด รองลงมาคือนิสิตกลุ่มที่ 2 กลุ่มที่ 3 และกลุ่ม 4 ที่

พบว่าเป็นกลุ่มที่สามารถรวบรวมข้อมูลตามที่ได้รับมอบหมายในระยะเวลามากขึ้นตามลำดับ และสุดท้ายคือเกณฑ์เรื่อง “ความครอบคลุม” ของพื้นที่เก็บข้อมูลนั้นพบว่านิสิตกลุ่มที่ 1 คือกลุ่มที่สามารถรวบรวมข้อมูลตามที่ได้รับมอบหมายได้ครอบคลุมพื้นที่มากที่สุด รองลงมาคือนิสิตกลุ่มที่ 2 กลุ่มที่ 3 และกลุ่ม 4 ที่พบว่าเป็นกลุ่มที่สามารถรวบรวมข้อมูลตามที่ได้รับมอบหมายในระยะเวลาที่น้อยลงตามลำดับ

ในส่วนของผลการดำเนินงานส่วนที่สองนั้นคือการประเมินผลเรื่อง “การใช้ภาษาเพื่อสื่อสารกับชุมชนของนิสิตทั้ง 4 กลุ่ม” นั้น พบว่าจากการดำเนินงานของนิสิตทั้ง 4 กลุ่มนั้นได้มีคุณภาพแตกต่างกันเช่นกัน ซึ่งในที่นี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์เรื่องการวัดคุณภาพของข้อมูลเอาไว้ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการใช้ถิ่นภาษา 2) ด้านการใช้ปรลักษณภาษา 3) ด้านการใช้กาลภาษา 4) ด้านการใช้เทศภาษา 5) ด้านการใช้อาการภาษา และ 6) ด้านการใช้วัตถุภาษา ซึ่งมีรายละเอียดของผลการดำเนินงานดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การประเมินผลการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารกับชุมชนของนิสิตทั้ง 4 กลุ่ม

ประเภทของภาษา	จำนวนกลุ่มนิสิต			
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4
1) ถิ่นภาษา	ใช้ภาษากลางล้วน	ใช้ภาษาถิ่นล้วน	ใช้ภาษาถิ่นล้วน	ใช้ภาษากลางผสมกับภาษาถิ่น
2) ปรลักษณภาษา	ใช้สำเนียงและน้ำเสียงที่มีความเป็นทางการ	ใช้สำเนียงและน้ำเสียงที่มีความเป็นธรรมชาติ	ใช้สำเนียงและน้ำเสียงที่มีความเป็นทางการ	ใช้สำเนียงและน้ำเสียงที่ไม่ค่อยเหมาะสม
3) กาลภาษา	เลือกเวลาเหมาะสม แต่ใช้เวลาน้อยเกินไป	เลือกเวลาเหมาะสม แต่ใช้เวลายาวนานเกินไป	เลือกเวลาเหมาะสม แต่ใช้เวลายาวนานเกินไป	เลือกเวลายังไม่เหมาะสม และใช้เวลายาวนาน
4) เทศภาษา	เลือกสถานที่ที่เหมาะสมและครอบคลุมพื้นที่มาก	เลือกสถานที่ที่เหมาะสม แต่ครอบคลุมพื้นที่น้อย	เลือกสถานที่ที่เหมาะสม แต่ครอบคลุมพื้นที่น้อย	เลือกสถานที่ยังไม่เหมาะสม และครอบคลุมพื้นที่น้อย
5) อาการภาษา	แสดงภาษาท่าทางได้ปานกลาง	แสดงภาษาท่าทางได้เหมาะสมมาก	แสดงภาษาท่าทางได้เหมาะสม	แสดงภาษาท่าทางยังไม่เหมาะสม
6) วัตถุภาษา	แสดงภาษาวัตถุได้ปานกลาง	แสดงภาษาวัตถุได้เหมาะสมมาก	แสดงภาษาวัตถุได้เหมาะสมมาก	แสดงภาษาวัตถุยังไม่เหมาะสม
ผลการประเมินเรื่องการใช้ภาษา	ปานกลาง	ดีมาก	ดี	ต้องปรับปรุง

จากตารางที่ 2 แสดงการประเมินผลการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารกับชุมชนของนิสิตทั้ง 4 กลุ่ม โดยในเรื่องนี้คณะผู้วิจัยพบว่านิสิตแต่ละกลุ่มได้แสดงผลการดำเนินงานเรื่องการรวบรวมข้อมูลในคุณภาพที่แตกต่างกัน โดยเกณฑ์เรื่องแรกคือการใช้ “ถิ่นภาษา” พบว่านิสิตจำนวนสองกลุ่มคือกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 ที่เลือกใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ในการสื่อสารกับชาวบ้านในชุมชน ในขณะที่นิสิตกลุ่มที่ 4 ได้เลือกใช้ภาษาไทยกลางผสมกับภาษาไทยถิ่นใต้ และนิสิตกลุ่มที่ 1 เลือกใช้ภาษาไทยกลางล้วน โดยเกณฑ์เรื่องที่สองคือการใช้ “ประวัติกภาษา” นั้นพบว่านิสิตกลุ่มที่ 2 เลือกใช้สำเนียงและน้ำเสียงที่มีความเป็นธรรมชาติ ในขณะที่พบว่านิสิตกลุ่มที่ 1 และ 3 เลือกใช้สำเนียงและน้ำเสียงที่มีความเป็นทางการ และนิสิตกลุ่มที่ 4 เลือกใช้สำเนียงและน้ำเสียงที่ไม่ค่อยเหมาะสม โดยเกณฑ์เรื่องที่สามคือการใช้ “กาลภาษา” นั้นพบว่านิสิตจำนวนสองกลุ่มคือกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 ที่เลือกเวลาการสื่อสารได้เหมาะสมแต่พบว่ายังใช้ระยะเวลาการสื่อสารที่ยาวนานเกินไป ในขณะที่พบว่านิสิตกลุ่มที่ 1 เลือกเวลาการสื่อสารได้เหมาะสมแต่พบว่ายังใช้ระยะเวลาการสื่อสารที่น้อยเกินไป และนิสิตกลุ่มที่ 4 เลือกเวลาการสื่อสารยังไม่เหมาะสมและใช้ระยะเวลาการสื่อสารที่ยาวนานเกินไป โดยเกณฑ์เรื่องที่สี่คือการใช้ “เทศภาษา” นั้นพบว่านิสิตกลุ่มที่ 1 เลือกสถานที่สื่อสารได้อย่างเหมาะสมและมีความครอบคลุมพื้นที่สื่อสารมาก ในขณะที่พบว่านิสิตจำนวนสองกลุ่มคือกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 ที่เลือกเลือกสถานที่สื่อสารได้เหมาะสมแต่ครอบคลุมพื้นที่สื่อสารน้อย และนิสิตกลุ่มที่ 4 เลือกสถานที่สื่อสารยังไม่เหมาะสมและยังครอบคลุมพื้นที่สื่อสารน้อยเกินไป โดยเกณฑ์เรื่องที่ห้าคือการใช้ “อาการภาษา” นั้นพบว่านิสิตจำนวนสองกลุ่มคือกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 ที่แสดงภาษาท่าทางได้เหมาะสมมาก ในขณะที่พบว่านิสิตกลุ่มที่ 1 แสดงภาษาท่าทางได้ปานกลาง และนิสิตกลุ่มที่ 4 พบว่าแสดงภาษาท่าทางที่ไม่เหมาะสม และเกณฑ์สุดท้ายคือ “วัตถุภาษา” นั้นพบว่านิสิตจำนวนสองกลุ่มคือกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 ที่สามารถแสดงภาษาวัตถุได้เหมาะสมมาก ในขณะที่พบว่านิสิตกลุ่มที่ 1 แสดงภาษาวัตถุได้ปานกลาง และนิสิตกลุ่มที่ 4 พบว่าแสดงภาษาวัตถุยังไม่เหมาะสม

ทั้งนี้จากการเปรียบเทียบผลการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารกับชุมชนของนิสิตทั้ง 4 กลุ่ม เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพในเรื่องการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารกับชุมชนในพื้นที่ โดยเรื่องนี้พบว่านิสิตกลุ่มที่ 2 คือกลุ่มที่มีทักษะเรื่องการใช้ภาษาเพื่อการ

สื่อสารกับชุมชนมากที่สุดเนื่องจากนิสิตได้สะท้อนให้เห็นว่าตนเองสามารถใช้ถิ่นภาษา ปรลักษ์ณ์ภาษา อากการภาษา และวัตถุได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังพบว่าปริมาณข้อมูลที่รวบรวมได้และความครอบคลุมของประเด็นข้อมูลอยู่ในระดับมาก ซึ่งส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในเรื่องการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารมากที่สุด อย่างไรก็ตามพบว่านิสิตกลุ่มนี้ยังมีข้อบกพร่องในเรื่องการใช้กาลภาษาและเทศภาษาในบางลักษณะเนื่องจากยังใช้ระยะเวลาการสื่อสารมากและยังครอบคลุมพื้นที่สื่อสารที่น้อยเกินไป รองลงมาคือนิสิตกลุ่มที่ 3 ที่พบว่าสามารถใช้ถิ่นภาษา อากการภาษา และวัตถุภาษาได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังพบว่ามีความครอบคลุมของประเด็นข้อมูลอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตามพบว่านิสิตกลุ่มนี้ยังมีข้อบกพร่องในเรื่องการใช้ปรลักษ์ณ์ภาษา กาลภาษา และเทศภาษาในบางลักษณะเนื่องจากยังมีความครอบคลุมประเด็นการสื่อสารน้อย ใช้ระยะเวลาการสื่อสารมาก และครอบคลุมพื้นที่สื่อสารที่น้อยเกินไป รองลงมาคือนิสิตกลุ่มที่ 1 ที่พบว่ายังค่อนข้างมีข้อจำกัดเรื่องการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารเนื่องจากสามารถใช้เทศภาษาได้อย่างเหมาะสมเท่านั้นเพราะสามารถสื่อสารได้ในครอบคลุมพื้นที่มากที่สุด โดยพบว่านิสิตกลุ่มนี้ยังมีข้อบกพร่องในเรื่องการใช้ถิ่นภาษา ปรลักษ์ณ์ภาษา อากการภาษา และวัตถุภาษา และยังพบว่าข้อมูลที่รวบรวมได้ยังมีปริมาณน้อย มีความครอบคลุมของประเด็นที่น้อย และใช้เวลาน้อยการสื่อสารที่อาจน้อยเกินไป สำหรับนิสิตกลุ่มที่ 4 นั้นพบว่าเป็นกลุ่มที่มีข้อจำกัดเรื่องการใช้ภาษามากที่สุด โดยพบว่านิสิตกลุ่มนี้ยังมีข้อบกพร่องเรื่องการใช้ภาษาทุกด้าน อีกทั้งยังพบว่าข้อมูลที่รวบรวมได้มีปริมาณน้อยที่สุด มีความครอบคลุมของประเด็นน้อยที่สุด ใช้ระยะเวลาสื่อสารมากที่สุด และมีความครอบคลุมพื้นที่สื่อสารน้อยที่สุด

อนึ่ง การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียนครั้งนี้ถือเป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างการเรียนรู้การสอนในรายวิชากับโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยแบบกลุ่มวิชาการที่ดำเนินการในชุมชน กรณีศึกษาโครงการวิจัยภายใต้โครงการการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน :คลองป่าพะยอม-ท่าแนะ จังหวัดพัทลุง” ซึ่งผลการดำเนินกิจกรรมพบว่าเป็นที่น่าพอใจ โดยในส่วนนี้คณะผู้วิจัยจะแสดงผลการประเมินผลเรื่องการบูรณาการความรู้เรื่องภาษาเพื่อการสื่อสารกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของนิสิตโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การประเมินผลเรื่องการการบูรณาการความรู้เรื่องภาษาเพื่อการสื่อสารกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของนิสิต

ประเภทของภาษา	ผลการใช้ภาษาเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	เนื้อหาการศึกษาที่เกี่ยวข้องโดยตรง
1) ถิ่นภาษา	นิสิตที่ใช้ภาษาไทยถิ่นได้สามารถสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้มากกว่าใช้ภาษาไทยกลาง	- เทคนิคการสะท้อนภาษา (Mirroring language) - แนวคิดเรื่อง Rapport Building (เรื่องลักษณะร่วม หรือ Common thing)
2) ปรลักษ์ณ์ภาษา	นิสิตที่ใช้สำเนียงและน้ำเสียงที่มีความเป็นธรรมชาติสามารถสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้มากกว่าสำเนียงและน้ำเสียงที่เป็นทางการ	- เทคนิคการจับคู่ภาษา (Matching language)
3) กาลภาษา	นิสิตที่เลือกช่วงเวลาสื่อสารได้เหมาะสมจะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้มากกว่า แต่พบว่านิสิตยังใช้ระยะเวลาของการสื่อสารที่ยังไม่เหมาะสม เช่น สื่อสารนานเกินไป อาจก่อให้เกิดความรำคาญ หรือสื่อสารเร็วเกินไปอาจก่อให้เกิดความไม่ไว้วางใจ	- แนวคิดเรื่อง Rapport Building (เรื่องความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจ)
4) เทศภาษา	นิสิตที่เลือกสถานที่สื่อสารได้เหมาะสมจะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้มากกว่า แต่พบว่านิสิตยังไม่สามารถบริหารเวลาสื่อสารได้เหมาะสมจึงไม่เหลือเวลาเพียงพอเพื่อสื่อสารให้ครอบคลุมทุกสถานที่	- แนวคิดเรื่อง Rapport Building (เรื่องความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจ)
5) อาการภาษา	นิสิตที่แสดงภาษาท่าทางที่เหมาะสมจะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้มากกว่าท่าทางที่ไม่เหมาะสม โดยท่าทางที่เหมาะสมจะสื่อถึงความจริงใจของคำถามและสื่อให้เห็นถึงการให้เกียรติชุมชน	- แนวคิดเรื่องบุคลิกของนักชุมชนสัมพันธ์ (เรื่องความสุภาพ)
6) วัตถุภาษา	นิสิตที่แต่งกายอย่างสุภาพและใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ความเป็นนิสิตที่ชัดเจนจะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้มากกว่า	แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์กับความเป็นชุมชน

จากตารางที่ 3 แสดงการประเมินผลเรื่องการการบูรณาการความรู้เรื่องภาษาเพื่อการสื่อสารกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของนิสิต ทั้งนี้เมื่อพิจารณาตามประเภทของภาษาแล้วจะพบว่านิสิตได้นำเอาความรู้ที่ได้เรียนรู้ในรายวิชาไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของนิสิตซึ่งสามารถอธิบายได้ตามลำดับ

ของประเภทภาษาดังนี้ 1) ถิ่นภาษา พบว่ากลุ่มนิสิตที่เลือกใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ในการสื่อสารสารกับชุมชนจะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้มากกว่าใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสารซึ่งเรื่องนี้พบว่าสอดคล้องกับเนื้อหาในรายวิชาเรื่องเทคนิคการสะท้อนภาษาและแนวคิดเรื่อง Rapport Building โดยเฉพาะในส่วนของการศึกษาเรื่องการมีลักษณะร่วมของผู้สื่อสาร 2) ปรักษณ์ภาษา พบว่ากลุ่มนิสิตที่ใช้สำเนียงและน้ำเสียงที่มีความเป็นธรรมชาติจะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้มากกว่าสำเนียงและน้ำเสียงที่เป็นทางการซึ่งเรื่องนี้พบว่าสอดคล้องกับเนื้อหาในรายวิชาเรื่องเทคนิคการจับคู่ภาษา 3) กาลภาษา พบว่ากลุ่มนิสิตที่เลือกช่วงเวลาสื่อสารและระยะเวลาของการสื่อสารได้เหมาะสมจะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้มากกว่าซึ่งเรื่องนี้พบว่าสอดคล้องกับเนื้อหาในรายวิชาเรื่อง Rapport Building โดยเฉพาะในส่วนของการศึกษาเรื่องการสร้างความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจระหว่างผู้สื่อสาร 4) เทศภาษา พบว่ากลุ่มนิสิตที่นิสิตที่เลือกสถานที่สื่อสารได้เหมาะสมจะมีโอกาสสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้มากกว่าซึ่งเรื่องนี้พบว่าสอดคล้องกับเนื้อหาในรายวิชาเรื่อง Rapport Building เช่นกันโดยเฉพาะในส่วนของการศึกษาเรื่องการสร้างความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจระหว่างผู้สื่อสาร 5) อากัรภาษา พบว่ากลุ่มนิสิตที่แสดงภาษาท่าทางที่เหมาะสมจะมีโอกาสสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้มากกว่าซึ่งเรื่องนี้พบว่าสอดคล้องกับเนื้อหาในรายวิชาเรื่องบุคลิกของนักชุมชนสัมพันธ์โดยเฉพาะในส่วนของการศึกษาเรื่องเรื่องความสุภาพของผู้สื่อสาร และ 6) วัตถุภาษา พบว่ากลุ่มนิสิตที่แต่งกายสุภาพและใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่สื่อถึงอัตลักษณ์ความเป็นนิสิตที่ชัดเจนจะมีโอกาสสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้มากกว่าซึ่งเรื่องนี้พบว่าสอดคล้องกับเนื้อหาในรายวิชาเรื่องอัตลักษณ์กับความเป็นชุมชนโดยเฉพาะในส่วนของการศึกษาเรื่องการสื่อสารอัตลักษณ์ผ่านทางวัตถุ

อภิปรายผล

กล่าวโดยสรุป การจัดกิจกรรมการบูรณาการความรู้จากโครงการวิจัยชุมชนครั้งนี้ถือว่าประสบผลสำเร็จในระดับที่น่าพึงพอใจเนื่องจากได้กระตุ้นให้นิสิตเกิดการเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านภาษาเพื่อการสื่อสารเข้าด้วยกัน สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2549: 19) ที่ได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

หมายถึงการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสตร์สาขาต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลายและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยในที่นี้คือการใช้ความรู้ด้านการสื่อสารจากสาขานิติศาสตร์เป็นพื้นฐานแล้วเชื่อมโยงไปยังองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน สอดคล้องกับโคโมนา บุนยะกัลมพ (2546: 8) ที่อธิบายการสอนแบบบูรณาการว่าหมายถึงการสอนโดยนำเอาสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เข้ามาผสมผสานกันเพื่อประโยชน์ของผู้เรียน โดยใช้สาระการเรียนรู้หนึ่งเป็นแกนหลักแล้วขยายวงกว้างขวางออกไปเพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดความสมบูรณ์ในตัวเอง นอกจากนี้ ผลประโยชน์ที่จะเกิดแก่หลักสูตรคือการได้แนวทางการเรียนการสอนที่สามารถกระตุ้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom หรือ Bloom's Taxonomy ที่เริ่มตั้งแต่การจดจำเนื้อหาความรู้ได้ การอธิบายความรู้ด้วยความเข้าใจได้ การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ การวิเคราะห์แยกส่วนความรู้ได้ การสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ได้ และการประเมินคุณค่าจากการใช้ความรู้ได้ ซึ่งแม้ว่ากิจกรรมครั้งนี้จะเกิดขึ้นในช่วงเวลาอันสั้นและนิสิตอาจไม่ได้แสดงศักยภาพในการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom อย่างเต็มที่แต่ก็กล่าวได้ว่ากลุ่มนิสิตก็ได้เรียนรู้เรื่องการใช้ภาษาเพื่องานนิติศาสตร์ในกระบวนการและลำดับขั้นตอนที่สอดคล้องกับทฤษฎีดังกล่าว ซึ่งจะช่วยให้มนิสิตได้รับองค์ความรู้ทั้งในเชิงหลักการและทฤษฎีรวมถึงทักษะทางการสื่อสารที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติวิชาชีพด้านนิติศาสตร์ในอนาคตโดยเฉพาะอาชีพ “ผู้สื่อข่าว” ที่ต้องรู้จักการใช้รูปแบบภาษาที่หลากหลายกับชุมชนแต่ละประเภท สอดคล้องกับ กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2543: 48) ที่กล่าวว่า การสื่อสารชุมชนควรมีคุณลักษณะเป็นการสื่อสารแบบสองทาง และเป็นการสื่อสารที่มีทิศทางไหลของข่าวสารที่หลากหลาย ด้วยเหตุนี้มนิสิตจึงต้องได้รับการฝึกฝนทักษะการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับชุมชน

นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมดังกล่าวยังถือเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการดำเนินโครงการวิจัยเรื่องแนวทางการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยแบบกลุ่มวิชาการที่ดำเนินการในชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตผ่านการใช้ภาษาเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้นถือเป็นโอกาสของคณะผู้วิจัยในการเข้าถึงข้อมูลและองค์ความรู้ที่นักวิจัยต้องการรวบรวมจากชาวบ้านในชุมชนเพื่อนำมาใช้ตอบโจทย์การศึกษาของโครงการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการมีส่วนร่วมของนิสิตได้ช่วยให้คณะผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลได้กว้างขวางและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น รวมถึงยังช่วยให้

กระบวนการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูลของโครงการวิจัยสามารถกระทำได้อย่างสะดวกรวดเร็วและมีความละเอียดลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมการบูรณาการความรู้ในครั้งนี้ยังอาจมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการซึ่งทางคณะผู้วิจัยต้องขออภัยมา ณ ที่นี้และจะพิจารณาปรับปรุงให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้เป็นเพียงการสร้างโอกาสให้ผลิตได้ประยุกต์ใช้ความรู้เรื่องภาษาเพื่อการสื่อสารที่ผลิตได้เรียนรู้จากรายวิชาเพื่อนำมาใช้ในบริบทของการสื่อสารจริง โดยเป็นการฝึกทดลองการประยุกต์ใช้ความรู้ที่เกิดขึ้นอย่างมีเป้าหมายและมีการวัดประเมินผลที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม การศึกษาเรื่องนี้เป็นเพียงการฝึกปฏิบัติการบูรณาการความรู้ทางนิเทศศาสตร์ในเรื่องของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารกับชุมชนเท่านั้น สำหรับการประยุกต์ใช้ภาษาด้วยแนวคิดทฤษฎีอื่นและการสื่อสารที่เกิดขึ้นในบริบทอื่นอาจมีความจำเป็นต้องปรับแนวทางการเรียนการสอนให้มีความแตกต่างออกไป ทั้งนี้คณะผู้วิจัยสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาองค์ความรู้ทางนิเทศศาสตร์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของนิสิตให้มากขึ้นในอนาคตเนื่องจากเชื่อว่าการขยายฐานความรู้ของสาขาวิชาจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการบูรณาการความรู้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545**. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กาญจนา แก้วเทพ, กำจร หุຍะพะงศ์, รุจิรา สุภาขา และวีรพงษ์ พลนิกรกิจ. (2543). **สื่อเพื่อชุมชน: การประมวลองค์ความรู้**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- ชนาธิป พรกุล. (2543). **แคทส์ : รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2539). **การศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ไศภนา บุญยะกลัมพ. (2546). **แนวทางการจัดแผนการเรียนรู้ แบบบูรณาการ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพฯ: โมเดิร์น อคาเดมิก เซ็นเตอร์.
- Nagaraj, P. (2009). **Application of Community Language Learning for Effective Teaching**. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2561, จาก <https://jurnal.unsur.ac.id/jeopallt/article/view/191/168>